

KONFERENSSI LIITTYMISESTÄ
EUROOPAN UNIONIIN
– MONTENEGRO –

Bryssel, 14. joulukuuta 2015
(OR. en)

AD 16/15

LIMITE

CONF-ME 10

LIITTYMISTÄ KOSKEVA ASIAKIRJA

Asia: EUROOPAN UNIONIN YHTEINEN KANTA
Luku 15: Energia

EUROOPAN UNIONIN YHTEINEN KANTA

Luku 15: Energia

Tämä Euroopan unionin kanta on muodostettu Montenegron liittymiskonferenssia koskevan Euroopan unionin yleisen kannan (CONF-ME 2/12) perusteella ja erityisesti seuraavia liittymiskonferenssissa hyväksytyjä neuvotteluperiaatteita noudattaen:

- Osapuolten jostakin neuvotteluluvusta aiemmin esittämä näkemys ei vaikuta muista luvuista mahdollisesti muodostettavaan kantaan.
- Neuvottelujen kuluessa eri luvuista aikaansaatuja sopimuksia, edes osittaisia sopimuksia, ei voida katsoa lopullisiksi ennen kuin asiassa on päästy kokonaisratkaisuun.

Neuvottelukehyksen 24, 28, 41 ja 44 kohdan vaatimuksia on myös noudatettava.

EU kannustaa Montenegroa jatkamaan lainsäädäntönsä mukauttamista unionin säännöstöön sekä sen tehokasta täytäntöönpanoa ja noudattamisen valvomista ja yleensäkin kehittämään jo ennen liittymistä politiikkoja ja välineitä, jotka vastaavat mahdollisimman tarkasti EU:n politiikkoja ja välineitä.

EU panee merkille, että Montenegro hyväksyy neuvottelukannassaan CONF-ME 8/15 lukua 15 koskevan unionin säännösten sellaisena kuin se oli voimassa 11. huhtikuuta 2013 ja ilmoittaa voivansa panna sen täytäntöön siihen päivään mennessä, jona se liittyy EU:hun, lukuun ottamatta jäsenvaltioiden velvollisuudesta ylläpitää raakaöljy- ja/tai öljytuotevarastojen vähimmäistasoa annettua direktiiviä 2009/119/EY, jonka osalta Montenegro pyytää siirtymäkautta, jonka kuluessa direktiivi on pantava kokonaisuudessaan täytäntöön.

Hiilivedyt

EU toteaa, että Montenegro on edennyt kohtuulliselle tasolle lainsäädäntönsä mukauttamisessa hiilivetyjä koskevaan unionin säännöstöön lukuun ottamatta jäsenvaltioiden velvollisuudesta ylläpitää raakaöljy- ja/tai öljytuotevarastojen vähimmäistasoa hyväksytyä direktiiviä 2009/119/EY, jonka osalta Montenegro pyytää siirtymäkautta, jonka kuluessa direktiivi on pantava kokonaisuudessaan täytäntöön.

EU palauttaa mieleen kaikkien EU:n jäsenvaltioiden suvereenit oikeudet tutkia ja hyödyntää omia luonnonvarojaan EU:n säännösten mukaisesti ja panee merkille Montenegron ilmoituksen siitä, että se on yhdenmukaistanut lainsäädäntönsä kaikilta osin hiilivetyjen etsintään, hyödyntämiseen ja tuotantoon tarkoitettujen lupien antamisen ja käytön edellytyksistä annetun direktiivin 94/22/EY kanssa. Raakaöljyn tuonnin ja toimitusten rekisteröinnistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2964/95 soveltamisen osalta EU toteaa, ettei Montenegro tuo maahan raakaöljyä eikä harjoita alueellaan öljynjalostustoimintaa.

EU panee merkille, että Montenegro on pyytänyt velvollisuudesta ylläpitää raakaöljy- ja/tai öljytuotevarastojen vähimmäistasoa annetun neuvoston asetuksen 2009/119/EY täytäntöönpanoa koskevaa ja 1. tammikuuhun 2023 ulottuvaa siirtymäkautta, jotta se voisi turvata 90 päivän keskimääräistä päivittäistä nettotuontia vastaavat öljyvarastot.

EU panee merkille toimintasuunnitelman, jonka Montenegro hyväksyi 24. huhtikuuta 2015 pakollisista strategisista öljy- ja/tai öljytuotevarastoista ja jossa se määritteli, miten se aikoo panna direktiivin 2009/119/EY täytäntöön. Toimintasuunnitelman mukaisesti Montenegro aikoo hyväksyä strategisia öljyvarastoja koskevan erityislain ja perustaa strategisista öljyvarastoista vastaavan osaston vuonna 2015. Montenegro alkaa fyysisesti koota varastoja vuonna 2016, ja sen tavoitteena on täyttää 90:ää päivää koskeva velvoite vuoteen 2023 mennessä. EU toteaa, että Montenegro ehdottaa öljyn varastointia koskevan sekamallin käyttöönottoa.

Edellä mainittu siirtymäkausi osuu samaan ajankohtaan kuin energiayhteisön perustamissopimuksen mukaiset öljyvarastoja koskevat velvoitteet. Montenegron esittämän toimintasuunnitelman perusteella EU katsoo, että Montenegron pyyntö voidaan hyväksyä. EU pyytää Montenegroa varmistamaan, että sen oma toimintasuunnitelma pannaan kaikilta osin täytäntöön Montenegron oman aikataulun mukaisesti.

Energian sisämarkkinat

EU panee merkille, että kolmas sähkön sisämarkkinoita koskeva lainsäädäntöpaketti (direktiivi 2009/72/EC, asetus (EY) N:o 714/2009 ja asetus (EY) N:o 713/2009) on osittain saatettu osaksi Montenegron lainsäädäntöä, vaikka Montenegro useimmiten soveltaakin toista sisämarkkinapakettia. Montenegro aikoo antaa uuden energialain myöhemmin tänä vuonna. Kun edellä mainittua lakia täydennetään täytäntöönpanolainsäädännöllä, kolmannen sähkön sisämarkkinoita koskevan paketin saattaminen osaksi maan lainsäädäntöä olisi saatettava päätökseen.

EU toteaa Montenegron ilmoittaneen, että se on jo erottanut siirtotoiminnan tuotannosta, jakelusta ja toimituksista omistajuuden eriyttämistä koskevan mallin mukaisesti. EU panee merkille Montenegron ilmoittaneen, että edelleen eriyttäminen (sertifiointi mukaan lukien), siirtoverkonhaltijan velvollisuudet sekä ajojärjestys ja tasapainottaminen toteutetaan (suunnitteilla olevan) uuden energialain ja siitä johtuvien määräysten avulla.

EU toteaa, että vuoden 2010 energialaissa määritellään sähkömarkkinajärjestelyt ja näiden markkinoiden hallinto, uudistuvista energialähteistä tapahtuvaan sähköntuotantoon liittyvät toiminnot ja tehokas yhteistuotanto. Edellä mainitussa laissa määritellään siirtoverkonhaltijan oikeudet, velvollisuudet ja vastuut sekä siirtojärjestelmän toimintaa koskevat kansalliset säännöt. Runkoverkkoa koskevat kansalliset säännöt hyväksyttiin vuonna 2011 sähkön siirtoverkonhaltijoiden eurooppalaisen verkoston (ENTSO-E) ohjeiden mukaisesti. Kapasiteetinjakoa koskevat säännöt hyväksyttiin vuonna 2011. Vuoden 2010 energialaissa määritellään jakeluverkonhaltijan oikeudet, velvollisuudet ja vastuut, ja Montenegro perusti montenegrolaisen (COTEE-nimisen) sähkömarkkinaoperaattorin heinäkuussa 2011. Se on erotettu siirtoverkonhaltijasta (CGES) omistajuuden eriyttämistä koskevan mallin avulla.

EU toteaa, että Montenegron sähkömarkkinat avattiin 1. tammikuuta 2009 kaikille vaatimukset täyttävälle asiakkaille lukuun ottamatta kotitalousmarkkinoita, jotka avautuivat 1. tammikuuta 2015, ja että Montenegrossa on tällä hetkellä kaksi sähköntoimittajaa. Sähköä toimitetaan yhä jakelujärjestelmään liitetyille vaatimukset täyttävälle asiakkaille säännellyin hinnoin.

Montenegro soveltaa luvanantomenettelyä uuden sähköntuotantokapasiteetin rakentamiseen ja on tähän mennessä myöntänyt 9 lupaa.

Tariffien laskentamenettelyjen osalta EU panee merkille, että Montenegro katsoo jo soveltavansa siirtoverkonhaltijoiden välisiä korvauksia ja siirtomaksujen määrittämiseen liittyviä yhteisiä sääntelyperiaatteita koskevista suuntaviivoista annettua komission asetusta (EU) N:o 838/2010.

EU toteaa, että Montenegron tilastokeskus (MONSTAT) soveltaa Montenegrossa yhteisön menettelyn toteuttamiseksi kaasusta ja sähköstä teollisilta käyttäjiltä perittävien hintojen avoimuuden takaamiseksi annettua neuvoston asetusta 2008/92/EY mutta että energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta annettua asetusta (EU) N:o 1227/2011 ei tällä hetkellä sovelleta Montenegrossa. Lainsäädäntö on tarkoitus uudessa energialaissa täysin yhdenmukaistaa edellä mainitun asetuksen kanssa uudessa.

EU toteaa, että Montenegroa ei ole liitetty mihinkään kansainväliseen kaasuinfrastruktuuriin. Kaasun sisämarkkinoita koskeva oikeudellinen peruskehys on luotu voimassa olevassa energialaissa. EU toteaa, että Montenegron nykyinen kaasualaa koskeva lainsäädäntö on yhdenmukaistettu toisen kaasun sisämarkkinoita koskevan lainsäädäntöpaketin kanssa ja että Montenegro ei ole antanut täytäntöönpanolainsäädäntöä. Montenegron suunnitelmissa on vuoden 2015 loppuun mennessä yhdenmukaistaa lainsäädäntönsä kolmannen energiapaketin kanssa valmisteilla olevan uuden energialain avulla.

EU myöntää, että Montenegro on jo ottanut käyttöön kaasumarkkinoiden rakenteen edellyttämän kehyksen. Montenegro Bonus -niminen yhtiö on nimetty kaasun siirtoverkonhaltijaksi. Vaikka kaasun jakeluverkonhaltijaa ja julkista toimittajaa ei ole nimitetty, energialaissa määritellään kaasun siirtoverkonhaltijan ja jakeluverkonhaltijan oikeudet, vastuut ja velvollisuudet.

Energian sisämarkkinoiden toteuttamiseen tarkoitettujen hallinnollisten valmiuksien osalta EU panee merkille, että henkilöstön nykymäärä sekä energiapolitiikasta vastaavalla talousministeriön osastolla että energia-alan sääntelyvirastossa on riittävä niiden nykyiset vastuut huomioon ottaen.

Mitä tulee kansallisten sääntelyelinten välisen alueellisen yhteistyön edistämiseen, energialaki (Montenegron virallinen lehti 28/10 ja 6/13) noudattaa osittain sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä annettua direktiiviä 2009/72/EY ja energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston perustamisesta annettua asetusta (EY) N:o 713/2009.

EU korostaa, että on tärkeää välttää vääristämästä energian sisämarkkinoita muun muassa huolehtimalla kilpailun, markkinoille pääsyn ja kuluttajien oikeuksien kunnioituksen varmistamisesta. EU katsoo, että Montenegro on edistynyt kohtuullisesti lainsäädäntönsä yhdenmukaistamisessa energian sisämarkkinoita koskevien säännösten kanssa pääasiassa sillä perusteella, että se on energiayhteisön jäsen. Tällä hetkellä Montenegrossa sovelletaan kuitenkin pikemminkin toisen kuin kolmannen energiapaketin velvoitteita. Kolmannen energiapaketin lisävelvoitteiden soveltamiseksi on kiinnitettävä erityistä huomiota joukkoon säännöksiä (erityisesti toimintojen pitäminen erillään toisistaan ja eriyttäminen, tuloksena syntyvien energiayhtiöiden hallinto, sääntelyviranomaisen toimintakyky ja asiakkaan oikeuksien kunnioituksen edistäminen).

Huoltovarmuus

EU toteaa, että Montenegro on jo saattanut osaksi kansallista lainsäädäntöä sähkön toimitusvarmuuden ja infrastruktuuri-investointien turvaamiseksi toteutettavista toimenpiteistä annetun direktiivin 2005/89/EY ja maakaasun toimintavarmuuden takaavista toimenpiteistä annetun direktiivin 2004/67/EY. Montenegro ei ole kuitenkaan yhdenmukaistanut lainsäädäntöään toimista kaasunsaannin turvaamiseksi annetun asetuksen (EU) N:o 994/2010 kanssa. EU panee merkille, että Montenegro aikoo saattaa edellä mainitun asetuksen osaksi kansallista lainsäädäntöä uudessa sähkön ja maakaasun rajat ylittävän kaupan siirrettäviä järjestelmiä koskevassa laissa.

EU toteaa myös, että alumiinitehtaan (KAP) aiheuttamaan, syöttöjärjestelmässä ilmenneeseen häiriöön on nyttemmin löydetty ratkaisu. Kaikki vuoden 2013 helmi- ja toukokuun välisenä aikana liitännäverkosta otettu sähkö on kokonaan palautettu, ja KAP:n uusi johto on tehnyt siirtoverkkoon liittymistä koskevan sopimuksen, jossa määritellään sähkönsyötön keskeytykseen liittyvä menettely siinä tapauksessa, että KAP ei saa sähköä. Kyseisen ratkaisun muut osat käsitellään kilpailupolitiikkaa koskevassa luvussa 8.

Uusiutuvat energiamuodot

EU toteaa, että Montenegro on vuoden 2010 energialailla saattanut uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämiseksi annetun direktiivin 2009/28/EY osittain osaksi kansallista lainsäädäntöä ja että se suunnittelee saattavansa lainsäädäntönsä mukauttamisen päätökseen uudella energialailla.

Montenegro on omaksunut pakollisen kansallisen tavoitteen, jonka mukaan uusiutuvan energian osuus energian kokonaisloppukulutuksesta on vuonna 2020 33 prosenttia. Hallitus hyväksyi joulukuussa 2014 uusiutuvaa energiaa koskevan, vuoteen 2020 ulottuvan kansallisen toimintasuunnitelman, jolla kyseinen tavoite on tarkoitus saavuttaa. Montenegro on jo lähellä edellä mainittuja tavoitteita: uusiutuvan energian osuus energian kokonaiskulutuksesta oli vuonna 2012 28,5 prosenttia ja vuonna 2013 31 prosenttia.

EU toteaa, että biopolttoaineita ja muita uusiutuvista lähteistä peräisin olevia bionesteitä ei vielä tunnusteta kansallisessa lainsäädännössä.

EU muistuttaa, että Montenegron on saatettava lainsäädäntönsä täysin yhdenmukaiseksi tätä tärkeää alaa koskevan EU:n energialainsäädännön kanssa ja täytettävä hiilidioksidipäästöjen vähentämistä koskevan yleissitoumuksensa. Samalla kun EU kiittää Montenegroa edistymisestä, jota se on saavuttanut nostamalla uusiutuvien energialähteiden osuutta energian kokonaisloppukulutuksestaan muun muassa pääsemällä välitavoitteisiinsa tiellä kohti tavoitteita, jotka se on asettanut vuodeksi 2020, se palauttaa mieliin tarpeen jatkaa samalla tiellä ja lisäksi edelleen yhdenmukaistaa lainsäädäntöään uusiutuvaa energiaa koskevan vuoden 2009 direktiivin muiden osien kanssa ja mukauttaa lainsäädäntönsä biopolttoaineita koskeviin EU:n velvoitteisiin.

Energiatehokkuus

EU toteaa, että Montenegron lainsäädäntö on energiatehokkuutta koskevalla vuoden 2014 lailla osittain yhdenmukaistettu energiatehokkuutta koskevan EU:n säännösten kanssa. EU panee merkille Montenegron ilmoittaneen, että kansallinen lainsäädäntö saadaan kaikilta osin yhdenmukaistetuksi unionin säännösten kanssa myöhemmin tänä vuonna annettavalla uudella energialailla myös energiatehokkuutta koskevan direktiivin 2012/27/EU eräiden energian loppukulutusta koskevien säännösten osalta.

Montenegro ei ole mukauttanut lainsäädäntöään renkaiden merkitsemisestä polttoainetaloudellisuuden ja muiden keskeisten ominaisuuksien osalta annettuun asetukseen (EY) N:o 1222/2009 eikä toimistolaitteiden energiatehokkuutta osoittavia merkintöjä koskevasta yhteisön ohjelmasta annettuun asetukseen (EY) N:o 106/2008.

EU toteaa, että Montenegro toteuttaa energiatehokkuutta koskevaa politiikkaansa kolmevuotisilla kansallisilla energiatehokkuutta koskevilla toimintasuunnitelmillaan, joista viimeisin hyväksyttiin marraskuussa 2013.

EU muistuttaa, että on tärkeää mukauttaa kansallinen lainsäädäntö kaikilta osin energiatehokkuutta koskevaan EU:n säännöstöön. Tästä syystä EU kehottaa edellä mainitun mukauttamisen lisäksi ottamaan käyttöön kehyksen Montenegron talouden energiaintensiteetin vähentämiseksi.

Kansainväliset sopimukset

EU toteaa, että Montenegrosta, joka on jo hyväksynyt lain energiaperuskirjaa koskevan sopimuksen ratifioinnista heinäkuussa 2015 ja ilmoittanut talletusmaalle (Portugali) syyskuussa 2015 lain hyväksymisestä, tulee kyseisen sopimuksen täysjäsen vuoden 2015 loppuun mennessä.

Ydinenergia

EU huomauttaa ydinturvallisuutta ja säteilysuojelua koskevaan EU:n säännöstöön mukautettavan kansallisen lainsäädännön suhteen, että Montenegro on maa, jossa ei ole ydinalan teollisuutta, tutkimusreaktoria eikä mitään muuta radioaktiivisten aineiden tuotantolaitosta. Ionisoivalta säteilyltä suojelua ja säteilyturvaa koskevan vuoden 2009 lain mukaisesti Montenegroa kielletään rakentamasta ydinvoimalaa. Näin ollen Montenegro ei tunne mitään kiinnostusta malmin eikä ydinpolttoaineen hankintaa kohtaan. Sen vuoksi EU toteaa, ettei Montenegro aio osallistua Euratomin hankintakeskuksen toimintaan.

EU toteaa, että Montenegrosta tuli ydinturvallisuutta koskeva yleissopimuksen täysjäsen heinäkuussa 2015. Montenegro on lisäksi hyväksynyt 16 yleissopimusta ja sopimusta säteilyltä suojautumisen sekä säteilyturvallisuuden ja -suojan alalla. EU toteaa myös, että Montenegro on ottanut käyttöön ydinaineilta suojautumiseen tarkoitettua toimenpidejärjestelmää koskevan sääntelykehyksen noudattaakseen ydinsulkusopimuksen määräyksiä ja siihen liittyviä valvontatoimia (tarkastuksia, rikkomuksia, seuraamuksia koskevat rikoslain säännökset ja kirjanpito). Lisäksi voidaan soveltaa sellaisenaan Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen mukaista ydinmateriaalivalvontaa ja sitä koskevaa johdettua oikeutta.

EU toteaa, että Montenegro on osittain mukauttanut lainsäädäntönsä ydin- ja säteilyturvaa ja -suojaa sekä ionisoivalta säteilyltä suojautumista koskevaan unionin säännöstöön ionisoivalta säteilyltä suojautumista ja säteilysuojaa koskevalla vuoden 2009 lailla ja sen säännöksiä täytäntöön panevalla 17 säännöllä. EU toteaa, että Montenegro aikoo antaa vuoden 2018 viimeiseen neljännekseen mennessä ydin- ja säteilysuojaa sekä ydin- ja säteilyturvaa sekä säteilyltä suojautumista koskevan uuden lain, joka olisi saatettava direktiivit 2013/59/Euratom, 2014/87/ Euratom, 2009/71/Euratom ja 2011/70/Euratom osittain osaksi kansallista lainsäädäntöä.

EU panee myös merkille, että Montenegro on toteuttamassa hätätilanteissa ja epäilyttävissä tapauksissa toteutettavaa systemaattista radioaktiivisuustestausta koskevan ohjelmaa. Tällä hetkellä on olemassa vain yksi online-mittausasema ilmassa olevan gammasäteilyannoksen varalle. EU:n tuella aiotaan hankkia vielä viisi vuorokauden ympäri toiminnassa olevaa mittausasemaa, joilla toteutetaan verkkopohjaista ilmassa olevien gammasäteilyannosten seuranta.

EU toteaa, että Montenegrolla on radioaktiivisten jätteiden varasto. Jätevarastoa on tarkoitus käyttää suljettujen radioaktiivisten lähteiden ja radioaktiivisen jätteen käsittelyyn 50–100 vuoden ajan.

EU painottaa jälleen, että tämän alan säännöstössä on tärkeää varmistaa radioaktiivisten aineiden turvallinen käyttö, vaikka Montenegrossa ei käytetä ydinenergiaa. Tästä syystä EU muistuttaa, että on tärkeää yhdenmukaistaa kansallinen lainsäädäntö unionin tämän alan säännöstön kanssa.

* * *

Valmistelujen nykytilanne huomioon ottaen EU toteaa, että koska Montenegron on edelleen edistytävä lainsäädäntönsä mukauttamisessa energiaa koskevaan lukuun kuuluvaan unionin säännöstöön sekä säännösten täytäntöönpanossa, tämän luvun käsittely voidaan päättää ainoastaan väliaikaisesti sen jälkeen, kun EU katsoo, että seuraavat edellytykset on täytetty:

- Montenegro saattaa päätökseen lainsäädäntönsä yhdenmukaistamisen unionin säännösten kanssa pakollisten öljyvarastojen osalta, perustaa hallintorakenteen hoitamaan öljyvarastoja ja on alkanut muodostaa todellisia varastoja Montenegron oman toimintasuunnitelman mukaisesti.
- Montenegro mukauttaa lainsäädäntönsä energian sisämarkkinoita koskevaan unionin säännöstöön eriyttämällä energia-alan yleishyödylliset palvelut jonkin unionin säännöstössä säädetyn mallin mukaisesti.
- Montenegro yhdenmukaistaa lainsäädäntönsä energiatehokkuutta koskevan unionin säännösten kanssa.

Koko neuvottelujen ajan seurataan, missä määrin kansallista lainsäädäntöä mukautetaan unionin säännöstöön ja miten sen täytäntöönpanossa edetään. EU korostaa kiinnittävänsä erityistä huomiota kaikkien edellä mainittujen seikkojen seurantaan, jotta voidaan varmistaa, että Montenegron lainsäädäntö on tämän luvun osalta täysin yhdenmukainen unionin säännösten kanssa, sekä hallinnolliset valmiudet sen tosiasiallisen täytäntöönpanoa ja noudattamisen valvontaa varten. Erityisesti on otettava huomioon tämän luvun yhteydet muihin neuvottelulukuihin. Lopullinen arvio Montenegron lainsäädännön yhdenmukaisuudesta unionin säännösten kanssa ja sen valmiudesta panna säännöstö täytäntöön voidaan tehdä vasta neuvottelujen myöhemmässä vaiheessa. Kaikkien niiden tietojen lisäksi, joita EU saattaa vaatia tätä lukua koskevia neuvotteluja varten ja jotka on toimitettava konferenssille, EU kehottaa Montenegroa toimittamaan vakautus- ja assosiaationeuvostolle säännöllisesti yksityiskohtaisia kirjallisia tietoja siitä, miten unionin säännösten täytäntöönpanossa on edetty.

Kaikki edellä mainitut seikat huomioon ottaen konferenssin on palattava tähän lukuun myöhemmin.

Lisäksi EU muistuttaa, että 11. päivän huhtikuuta 2013 ja neuvottelujen päättymisen välillä saatetaan hyväksyä uutta unionin säännöstöä.